

**ГЕНДЕР І МАТЕРИНСТВО: ТРАНСФОРМАЦІЯ «СТАРИХ» ДИСКУРСІВ
В «НОВОМУ» КОНТЕКСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ****Тетяна ВЛАСОВА****Дніпровський національний університет****залізничного транспорту****імені академіка В. Лазаряна,**

vasovat2@gmail.com

Юлія МАКЄШИНА**Придніпровська державна академія****фізичної культури і спорту,**

makeshina@i.ua

Майбутнє фемінізму сьогодні залежить не тільки й не стільки від внутрішніх ресурсів, як значною мірою від широкого контексту, що його оточує, від загального розуміння змісту цього поняття (як відомо, в постсучасності все є контекстуальним). У процесі зміни розуміння сутності гендерної нерівності змінюються й феміністські проекти, – процес, який залучає інновації та адаптації. Отже, немає звичайної, монолітної, позачасової категорії «жінка», інтереси якої були б незмінними й очевидними. У сучасних демократичних суспільствах, в яких активно впроваджуються неоліберальні ідеї і політики, лібералізація особистого життя значною мірою торкається сімейних стосунків, поміж них можна виділити й стосунки між подружжям/партнерами й батьківські стосунки.

Таким чином, у сучасних феміністських проектах пострадянського простору материнство становить провідну конструкцію, навколо якої вибудовується «життєвий проект» жінки [3]. Але навколо домінуючих гендерних наративів відбуваються істотні зрушення. Образ Берегині, навколо якого сформувався офіційний український гранд-наратив наприкінці 90-х років минулого століття (О. Кісь), значною мірою було відсунуто на задній план як наративами «демократичного сімейного устрою», історично притаманному українському суспільству, так і наративами «віктимізації» жінок-українок в історії ХХ століття: дві світові війни, революція, Голодомор, радянська влада й окупація. Отже, такий історичний контекст вивчення жіночої долі українок розкрито у солідній і цікавій роботі «Українські жінки у горнілі модернізації» (за ред. О. Кісь), яка була недавно опублікована [2].

Монографія «Гендерні дослідження: прикладні аспекти» (за заг. ред. В. П. Кравця), що містить у собі праці багатьох відомих учених України, присвячена українській парадигмі освіти останніх часів, четвертий розділ книги торкається проблем шлюбу та сім'ї («Гендерні засади шлюбно-сімейних стосунків»). Проте, один з авторитетних вчених-авторів цього розділу не фокусує увагу на жінці-матері, на її статусі, ролі та функціях в українському суспільстві на початку ХХІ століття [1]. Книга білоруських авторок І. Соломатіної та В. Шмідт «Жіночий активізм в Білорусі: невидимий і недоторканий», у якій розглядається «сучасний стан й недавнє минуле» жіночого руху в Білорусі, є безсумнівно цікавою працею, що варта уваги науковців, репрезентує, головним чином, проблему

рівноправності/нерівності в річищі аналізу різних рівнів жіночого руху в локальному вимірі цієї країни.

Аналізуючи багато популярних дискурсів західного фемінізму, що відображаються на тлі білоруського контексту, – травматичний досвід, віктимність, неолібералізм, криза феміністського руху тощо, – авторки-феміністки не торкаються проблеми материнства – ні експліцитно, ні імпліцитно [4]. Проте мета видання стосується «підтримки критичного осмислення поточних проблем жіночого руху в Білорусі і формування гендерного порядку». Отже, очевидно, що гендерний порядок, який існує в цій країні, на думку авторок, не позначається на проблемах жінки-матері, незважаючи на їх різноманіття. Це все ускладнює відповідність до дискурсивного аналізу.

Ніякою мірою не принижуючи оригінальну цінність і новизну аналізу вищезазначених праць, зауважимо, що, як правило, всі вони виконані в мейнстрімі західного гендерного «порядку денного» – і навіть не тільки останніх років, але й останніх десятиліть. Проте, якщо взяти для порівняння працю Е. Фрідмен «Повернення немає. Історія фемінізму та майбутнє жінок» [5], одразу стає зрозумілим, що материнство і сім'я, в цілому, входять як у «порядок денний» історичних подій західного фемінізму, так і до його майбутніх перспектив. У другому розділі, де представлено історичні аспекти виникнення фемінізму, розглядаються жіноча праця і жіноча сфера. У наступному розділі також аналізується жіноча домашня робота, але додається підрозділ «Робітниця і матері: феміністські соціальні політики». До розділу про політику охорони здоров'я та сексуальності було включено підрозділ про репродуктивну функцію жінки та політику вибору.

Отже, очевидно, що у зв'язку зі зміною сутності гендерних досліджень, зокрема, актуалізацією «квір-теорій» і транссексуальних практик, також змінюються й феміністські проекти, для яких характерною ознакою є лібералізація особистого життя. У сучасних феміністських проектах материнство є тією ключовою константою, навколо якої вибудовується концептуальний проект емансипації жінки. У домінуючих феміністських дискурсах також відбуваються зміни: феміністський «порядок денний» у своїх мейнстрімних напрямках здебільшого орієнтований на гендерну проблематику у всьому її різноманітті, що позначає складність дискурсів і наративів.

Література

1. Гендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія / Кравець В. П. та ін. ; за наук. ред. В. П. Кравця. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 448 с.
2. Українські жінки в горнілі модернізації / за ред. О. Кісь. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 304 с.
3. Чернова, Ж. В., Шпаковская Л. Л. Професионализация родительства: между экспертным и обыденным знанием. *Журнал исследований социальной политики*. 2016. Т.14. № 4. С.521–534.
4. Шмидт В., Соломатина И. Женский активизм в Беларуси: невидимый и неприкасаемый. Каунас : Taurapolis, 2015. 205 с.
5. Freedman E. No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women. New York : Ballantine Books. 2002. 446 p.